

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Проблематика дослідження перспективних напрямків розвитку національного сектору підприємництва характеризується високим ступенем актуальності в сучасних умовах, що пояснюється домінуючою роллю господарюючих суб'єктів як джерела генерації доданої вартості та фактору забезпечення ділової активності у межах національної макроекономічної системи. В Україні цей сектор стикається з низкою проблем, які впливають на його ефективність і стабільність. В умовах реформування економіки, підприємництво здатне стати рушійною силою для соціально-економічного розвитку країни, але для цього необхідно вирішити ряд існуючих проблем. Тому питання підтримки й розвитку вітчизняного підприємництва є надзвичайно актуальним і важливим. У рамках даного дослідження пропонуємо виокремити ключові стримуючі фактори до ефективного розвитку та стабільного функціонування підприємницьких утворень в сучасних умовах:

1. Недосконалість нормативно-правового поля:

Постійні зміни законодавства ускладнюють планування та ведення бізнесу, особливо для малого та середнього підприємництва. Недосконалість правової бази в оподаткуванні сприяє подвійному трактуванню норм, що часто призводить до виникнення юридичних колізій та відповідних судових проваджень між підприємницькими структурами та профільними податковими відомствами, що набуває особливої актуальності для сектору малого та середнього бізнесу в умовах обмеженості фінансового ресурсу для захисту власних законних інтересів. Дана ситуація, в свою чергу, стимулює розвиток тіньового сектору та відповідних напівлегальних методів вирішення господарських суперечок.

2. Рівень податкового навантаження:

Згідно опитування Європейської бізнес-асоціації для 29% опитаних підприємців саме податковий тиск є найбільш актуальною проблемою функціонування господарської одиниці [1]. Податкова політика в Україні, на сьогоднішній день, є однією з найбільших перешкод для розвитку бізнесу. Основні податки для підприємств, включаючи податок на прибуток (18%) та єдиний соціальний внесок (22%), створюють надмірне навантаження на забезпечення фінансової спроможності бізнесу, що призводить до зменшення обсягів інвестицій та гальмує розвиток підприємницької діяльності.

3. Бюрократизація та корупціогенність системи публічного управління:

Крім того, невирішеними досі залишаються питання усунення бюрократичних бар'єрів. Система адміністративних послуг, ліцензування та регулювання, не дивлячись на впровадження діджиталізації, електронних послуг залишається для багатьох підприємців складною та неефективною для ведення бізнесу. Проблема корупції також залишається невирішеною в Україні тривалий час та перешкоджає розвитку бізнесу, оскільки підприємцям часто доводиться стикатися з хабарями та іншими формами неправомірного втручання (непотизм, фаворитизм і т.д.), що призводить до непродуктивних витрат і відлякує іноземних інвесторів.

4. Обмежений доступ до фінансових ресурсів:

Серед проблем підприємництва також варто відмітити обмежений доступ до фінансування, адже малі та середні підприємства часто стикаються з даною проблемою через високі процентні ставки на кредити, брак застав і відсутність підтримки з боку банків та фінансових інститутів, а пільгові програми, запропоновані Урядом, не покривають потребу в їх фінансуванні достатньою мірою. Це призводить до відносно низької їх конкурентоспроможності на ринку, адже внутрішня та зовнішня конкуренція для малих та середніх підприємств може бути обмежена через недостатню інноваційність, низьку якість продукції чи послуг, а також недоступність сучасних технологій через брак коштів.

5. Обмежений характер підтримки з боку держави:

Уряди розвинених країн активно підтримують своїх підприємців через спеціальні програми, гранти, пільгові кредити тощо. В Україні ж підтримка держави є недостатньою, що посилює вразливість бізнесу перед економічними і політичними кризами.

6. Еміграція:

Внаслідок воєнних дій, для України в цілому притаманна проблема нестачі кваліфікованих кадрів через еміграцію, яка стала серйозним обмеженням для розвитку бізнесу, особливо у технологічних сферах та інноваційних галузях. При цьому, незважаючи на спадний характер показника рівня безробіття, на ринку праці спостерігається істотний дефіцит кадрового ресурсу, що змушує підприємницький сектор до розширення витратного навантаження у частині оплати праці, що в свою чергу провокує істотне зростання вартості товарів та послуг у межах національної макроекономічної системи [2, с. 162].

Окремо слід згадати, вплив фактору воєнного стану на активність вітчизняного підприємницького сектору, зокрема за даними Держстату, прифронтові та частково окуповані регіони відповідають за більш як 40% ВВП України. На їх території зареєстровані понад 45% компаній (за виключенням Києва) [3].

Уряд нашої держави постійно займається моніторингом проблем і намагається їх усунути, впроваджуючи реформи, стратегії розвитку, державні програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків непередбачуваних подій згідно Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [4]. Але на сьогодні, враховуючи запровадження у 2020 році обмежувальних заходів у зв'язку із запобіганням поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, у 2022 році повномасштабне воєнне вторгнення росії – мале та середнє підприємництво зазнало значних негативних наслідків у вигляді часткового або повного зупинення роботи частини підприємств, ускладнення логістики, зниження попиту та руйнування ланцюгів поставок.

Враховуючи важливість функціонування та розвитку вітчизняного підприємництва, наявність серйозних проблем, що істотно ускладнюються продовженням бойових дій, науковому співтовариство разом з урядом слід, використовуючи комплексний підхід, працювати над реалізацією відповідних реформи та впровадження проєктів, спрямованих на оптимізацію системи оподаткування, боротьби з корупцією, спрощення бюрократичних процедур, освіти, забезпечення наявності фінансування, підтримку інновацій та розвиток інфраструктури. Такі кроки з підтримки підприємництва дозволять малому та середньому підприємству швидко знаходити способи адаптації до нових обставин, резерви для підтримки його функціонування за рахунок різноманітних грантів та державних програм, здійснювати переміщення або трансформацію своїх об'єктів, ресурсів тощо.

Перелік посилань:

1. Ливч Д., Федчишин В., Хоменко І. Нове обличчя українського підприємництва. *Економічна правда*. 2022. URL:<https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/29/690937/> (дата звернення: 19.10.2024 р.).
2. Солосіч О. С., Сінайко М. Д. Аналіз параметрів макроекономічної безпеки України в умовах воєнного стану. *Economic Synergy*. 2024. № 1. С. 154-166. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2024-1-11> (дата звернення: 21.10.2024 р.).
3. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 18.10.2024 р.).
4. Ливч Д. Оцінка впливу війни. Матеріали MOM ООН міграція, KFW у співпраці з Німеччиною. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/resources/otsinka-vplyvu-viyny-na-mikro-ta-mali-pidpryyemstva> (дата звернення: 19.10.2024 р.).